

**СОВЕТ БИРЮЛИНСКОГО
СЕЛЬСКОГО ПОСЕЛЕНИЯ
ВЫСОКОГОРСКОГО
МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН**
422737, РТ, Высокогорский район,

пос. Бирюлинского з/с
ул. Кольцевая, 33

**ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
БИЕКТАУ МУНИЦИПАЛЬ
РАЙОНЫ
БӨРЕЛЕ АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ
СОВЕТЫ**

422737, ТР, Биектау районы,
Бөреле жәнлек совхозы пос.

Кольцевая ур., 33

Тел.: 8-84365-76-3-59, Факс: 8-84365-76-5-45, e-mail: Brl.Vsg@tatar.ru

РЕШЕНИЕ

от «09» февраля 2015 ел.

№ 57

Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы Бөреле авыл жирлеге муниципаль берәмлегенә муниципаль хокукый актлары системасы турындагы нигезләмәне раслау хакында

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә, Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районының Бөреле авыл жирлеге муниципаль берәмлеге Уставы нигезендә хокукларына һәм ирекләренә кагылышлы муниципаль хокукый актларны гражданнарға житкерүне тәмин итү өчен Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районының Бөреле авыл жирлеге Советы

КАРАР БИРДЕ:

1. Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы Бөреле авыл жирлеге муниципаль берәмлегенә муниципаль хокукый актлары системасы турындагы нигезләмәне расларга (1 нче кушымта)
2. Әлеге карарны Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районының рәсми сайтында урнаштырырга <http://vysokaya-gora.tatarstan.ru/> Татарстан Республикасы Юстиция министрлыгының коррупциягә каршы сәясәттен тормышка ашыру гамәлләре турында хисаплар <http://pravo.tatarstan.ru/>.
3. Әлеге карар рәсми басылып чыкканнан соң 10 көн эчендә үз көченә керә.

Бөреле Башлыгы
авыл жирлеге

Т.Х. Баһаутдинов

ЭШ
муниципаль хокукый актлар системасы турында
Бөреле авыл жирлеге муниципаль берәмлеге
Биектау муниципаль районы жирлекләре

I бүлек.
ГОМУМИ НИГЕЗЛӘМӘЛӘР

1.1. Әлеге нигезләмә Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районының Бөреле авыл жирлеге муниципаль берәмлегендә муниципаль хокукый актлар системасын, муниципаль хокукый актларның төрләрен, аларны эшләү, кабул итү (бастырып чыгару) тәртибен, шулай ук муниципаль хокукый актларга куела торган таләпләрне һәм экспертиза уздыруны билгели.

1.2. Әлеге нигезләмәнең хокукый нигезе булып Россия Федерациясе Конституциясе, «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» Федераль закон, башка федераль законнар һәм Россия Федерациясенең норматив хокукый актлары, Татарстан Республикасы законнары һәм башка норматив хокукый актлары, шулай ук Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районының Бөреле авыл жирлеге Уставы тора.

1.3. Хәзерге вакытта түбәндәге төшенчәләр кулланыла:

1) муниципаль хокукый акт - жирле эһемияттәге мәсьәләләр буенча яисә жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча муниципаль берәмлек халкы тарафыннан турыдан-туры кабул ителгән, жирле үзидарә органы һәм (яисә) жирле үзидарәнең вазыйфаи заты тарафыннан жирлек территориясендә үтәү өчен документаль рәсмиләштерелгән, гомуми мәжбүри кагыйдәләрен билгели яисә үзгәртә торган индивидуаль характерга ия;

2) муниципаль норматив хокукый акт – үз-үзеңне тоту кагыйдәләрен (хокук нормаларын) билгели, үзгәртә яисә юкка чыгара торган, алар берничә тапкыр кулланыла һәм билгеле бер ижтимагый мөнәсәбәтләрен җайга салуга юнәлдерелгән муниципаль хокукый акт;

3) муниципаль индивидуаль (норматив булмаган) хокукый акт-жирле үзидарәнең үз эченә алган хокук куллану акты

эшнең конкрет чишелешенә исәпләнгән һәм билгеле бер затка адресланган индивидуаль күрсәтмә;

4) жирле үзидарэ органнының хокук куллану эшчәнлегә - жирле үзидарэ органнының һәм жирле үзидарәнәң вазыйфаи затларының норматив хокукий актлары нигезендә конкрет мәсьәләләрне, эшләрне карау һәм аларны карау нәтижәләре буенча аларны карау нәтижәләре буенча алар адресланган затлар яисә затлар өчен мәжбүри булган муниципаль индивидуаль хокукий актларны кабул итү (бастырып чыгару) буенча законнар белән жайга салынган эшчәнлегә.

5) муниципаль норматив хокукий актларны рәсми рәвештә аңлату - муниципаль норматив хокукий актларны гамәлгә ашыру барышында муниципаль норматив хокукий актларның хокук нормасын билгеләүгә һәм карап тотуга юнәлдерелгән идарэ органны эшчәнлегә;

б) юридик техника кагыйдәләре-хокукий актларны эшләгәндә, баян иткәндә, рәсмиләштергәндә кулланыла торган алымнар, алымнар жыелмасы.

II КИСӘК. МУНИЦИПАЛЬ ХОКУКИЙ АКТЛАРНЫҢ ТӨРЛӘРЕ

2.1. Муниципаль хокукий актлар системасына керә:

- 1) муниципаль берәмлек уставы;
- 2) жирле референдумда, гражданнар жыенында кабул ителгән хокукий актлар;
- 3) авыл жирлегә Советы карарлары;
- 4) муниципаль берәмлек башлыгы карарлары һәм боерыклары;
- 5) гамәлдәге законнар һәм муниципаль берәмлек уставы нигезендә жирле үзидарэ органныны башка актлары.

2.2. Муниципаль берәмлек уставы һәм жирле референдумда, гражданнар жыенында кабул ителгән хокукий актлар рәвешендә рәсмиләштерелгән карарлар муниципаль хокукий актлар системасында иң югары юридик көч актлары булып тора, турыдан-туры гамәлдә һәм жирлекнең бөтен территориясендә кулланыла.

Башка муниципаль хокукий актлар муниципаль берәмлек Уставына һәм жирле референдумда, гражданнар жыенында кабул ителгән хокукий актларга каршы килергә тиеш түгел.

2.3. Аларның эчтәлегенә карап муниципаль хокукий актлар норматив хокукий актлар да, индивидуаль характердагы актлар да булырга мөмкин.

Федераль законнар һәм Татарстан Республикасы Законы нигезендә жирле референдумда, муниципаль берәмлек халкының жирле эһәмияткә ия мәсьәләләр буенча турыдан-туры ихтыяри белдерүе гражданнар жыенында чагылдырылган карар рәвешендә кабул ителә.

2.4. Бөреле авыл жирлегә Советы (алга таба жирлек Советы) федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, Муниципаль берәмлек уставы белән үз компетенциясенә кертелгән мәсьәләләр буенча федераль законнар нигезендә жирлек территориясендә мәжбүри үтәлү кагыйдәләрен, шулай ук Бөреле авыл жирлегә Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча карарлар кабул итә.

2.5. Бөреле авыл жирлеге башлыгы муниципаль берәмлек уставында һәм жирлек Советы карарларында билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә жирлек Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча карарлар һәм күрсәтмәләр чыгара.

Жирлек башлыгы, жирлек башлыгы Башкарма комитет житәкчесе булган очракта, әлеге Нигезләмәнең 2.6 пунктында бәян ителгән мәсьәләләр буенча карарлар һәм күрсәтмәләр чыгара.

2.6. Жирлек башлыгы федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, Муниципаль берәмлек уставы, жирлек Советының норматив хокукый актлары белән билгеләнгән үз вәкаләтләре чикләрендә федераль законнар нигезендә жирле эһәмияттәге мәсьәләләр һәм жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга бәйлә мәсьәләләр, шулай ук авыл жирлеге башкарма комитеты эшен оештыру мәсьәләләре буенча карарлар чыгара.

РАЗДЕЛ Ш.

ПОРЯДОК РАЗРАБОТКИ И ПРИНЯТИЯ МУНИЦИПАЛЬНЫХ НОРМАТИВНЫХ ПРАВОВЫХ АКТОВ

3.1. Жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфай затларының норматив эшчәнлек стадияләре булып муниципаль норматив хокукый актны кабул итүнең эзлекле этаплары тора, аларның һәрберсендә нормалар ижәт итү эшчәнлегенә мөстәкыйль бурычлары хәл ителә.

3.2. Хокук чыгару инициативасы хокукый субъектның жирле үзидарә органына норматив хокукый акт проектын рәсми рәвештә кертүе булып таныла, ул үз артында жирле үзидарә органының аны карарга һәм кабул итәргә яки кире кагарга бурычлы.

3.3. Жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфай затларының норма чыгару эшчәнлегенә төп стадияләре булып тора:

- 1) муниципаль норматив хокукый актны эшләү буенча эшләрне планлаштыру;
- 2) муниципаль норматив хокукый акт проектын әзерләү;
- 3) жирлекнең кызыксынган органнары һәм вазыйфай затлары белән килештерү һәм муниципаль норматив хокукый актлар проектарына хокукый экспертиза;
- 4) муниципаль норматив хокукый акт проектын тиешле хокук саклау органына кертү;
- 5) муниципаль норматив хокукый актны кабул итү (имзалау);
- 6) муниципаль берәмлек уставында билгеләнгән очракларда һәм тәртиптә муниципаль норматив хокукый актны рәсми бастырып чыгару (халыкка игълан итү);
- 7) тиешле норматив хокукый актта билгеләнгән очракларда һәм тәртиптә муниципаль норматив хокукый актка аңлатма бирү;
- 8) муниципаль норматив хокукый актларны системалаштыру һәм исәпкә алу.

3.4. Муниципаль норматив хокукый актларның бердәм системасын булдыру, нормалар ижәт итү эшчәнлегендә хәбәрдарлыкны тәэмин итү, жирлек

территориясендә ижтимагый мөнәсәбәтләрне хокукий жайга салуны кабатламау максатларында жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларының норма чыгару эшчәнлегенә план нигезендә башкарыла.

3.5. Муниципаль норматив хокукий актлар проектларын эзерләү планнары иң мөһим һәм хезмәт таләп итә торган актлар проектларын эшләүне күздә тоты һәм тиешле норма чыгару муниципаль органы йөкләмәсе буенча нормалар ижат итү эшчәнлегенә планына кертелмәгән проектларны эзерләүне кире какмый.

3.6. Муниципаль норматив хокукий актлар проектларын эзерләү планнары ағымдагы (бер елдан артык вакытка исәпләнгән) һәм перспективалы (биш елга кадәр исәпләнгән) булырга мөмкин.

3.7. Муниципаль норматив хокукий актлар проектларын эзерләү планнары федераль һәм республика закон чыгару һәм башкарма хакимият органнарының норма чыгару эшчәнлегенә программаларын һәм планнарын исәпкә алып формалаштырыла.

3.8. Муниципаль норматив хокукий актлар проектларын эзерләү планнарын эшләү, карау һәм раслау тәртибенә тиешле муниципаль орган регламенты белән билгеләнә.

3.9. Муниципаль норматив хокукий актларны керту, алдан карау, кабул итү, имзалау һәм рәсми бастырып чыгару (халыкка игълан итү), әлегә Нигезләмә таләпләрен исәпкә алып, муниципаль берәмлек уставында һәм (яисә) башка муниципаль норматив хокукий актларда каралган тәртиптә гамәлгә ашырыла.

3.9. Муниципаль хокукий актлар проектларын керту тәртибенә, аларга кушып бирелә торган документлар исемлегенә һәм формасы жирле үзидарә органының яисә жирле үзидарәненң вазыйфаи затының күрсәтелгән проектлар карауга кертелә торган норматив хокукий акты белән билгеләнә.

3.10. Нормалар ижат итү эшләре планына кертелгән муниципаль хокукий актларны эшләү жаваплы орган (структур бүлекчә) яки планда күрсәтелгән жирле үзидарәненң вазыйфаи заты тарафыннан башкарыла.

3.11. Муниципаль норматив хокукий акт проекты муниципаль органга һәм тәкъдим ителгән проектны кабул итү компетенциясенә кергән вазыйфаи затка тапшырган очракта, гражданның хокук чыгару инициативасы тәртибендә күрсәтелгән затлар аны билгеләнгән тәртиптә карарга, кабул итәргә яки нигезле баш тартырга тиеш.

3.12. Муниципаль норматив хокукий акт проектының Россия Федерациясе законнарына, Татарстан Республикасы законнарына, муниципаль берәмлек Уставына һәм юридик техникага туры килүен бәяләү өчен хокукий акт кабул ителгәнчә (басылып чыкканчы) аның хокукий экспертизасы үткәрелә.

3.13. Муниципаль норматив хокукий актны гамәлгә ашыру жирле бюджет акчалары исәбеннән каплана торган чыгымнарны күздә тотса, жирле үзидарәненң тиешле органы (вазыйфаи заты) тарафыннан билгеләнгән тәртиптә хокукий акт проектына финанс - икътисадый экспертиза үткәрелә.

3.14. Кертелгән муниципаль норматив хокукий акт проектының, шулай ук гамәлдәге муниципаль норматив хокукий актларның сыйфатын бәяләү һәм аларны камилләштерү буенча тәкъдимнәр алу өчен бәйсез фәнни (хокукий, финанс, фәнни-техник, экология һ.б.) экспертиза үткәреләргә мөмкин.

3.15. Жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары үз вәкаләтләре чикләрендә гамәлдәге законнар үзгәрүгә һәм (яки) актың эчке каршылыкларыннан тыш, үз норматив хокукый актларына эчке (хезмәт) экспертиза оештыра һәм үткәрәләр, кирәк булган очракта, кабул итү өчен тиешле проект эзерлиләр.

3.16. Муниципаль хокукый актлар вәкаләтле вазыйфаи затлар тарафыннан Жирле үзидарәнең тиешле органнары һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары тарафыннан билгеләнгән тәртиптә аларга кул кую юлы белән кабул ителә.

3.17. Муниципаль норматив хокукый актлар проектларын эзерләү һәм кабул итү буенча әлеге бүлектә бәян ителгән кагыйдәләр башка муниципаль хокукый актларга да кагыла

IV КИСӘК.

МУНИЦИПАЛЬ ХОКУКЫЙ АКТЛАРГА КУЕЛА ТОРГАН ТАЛӘПЛӘР

4.1. Муниципаль хокукый актлар түбәндәге төп таләпләргә җавап бирергә тиеш:

- 1) Законлылык;
- 2) юридик техника кагыйдәләрен үтәү;
- 3) муниципаль хокукый актың жирле бюджет акчалары белән тәмин итү.

4.2. Муниципаль хокукый акт Россия Федерациясе Конституциясенә, Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнарына, шулай ук Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы Бөреле авыл жирлегенә муниципаль берәмлегенә Уставына туры килергә тиеш.

4.3. Муниципаль хокукый актың эзерләгәндә әлеге өлкәдә ижтимагый мөнәсәбәтләренә хокукый җайга салуның торышын, хокукый актың кабул итү (бастырып чыгару) кирәклеген һәм күздә тотылган хокукый күрсәтмәләренәң җитәрлек булуын исәпкә алырга кирәк.

4.3. Документ буларак муниципаль хокукый акт эчтәлекле (төп) өлештән һәм реквизитлардан тора.

Муниципаль хокукый актың эчтәлекле өлеше булып Тел, иконик, график, телдән-терминологик нигезләмәләренә ныгыту тора.

4.4. Муниципаль хокукый актлардагы хокукый нормалар төгәл, кыска, аңлашылмаучанлыкны, декларативлыкны бетерергә тиеш. Хокукый нормалар логик эзлеклелектә ачык һәм аңлаешлы телдә күрсәтелә.

4.5. Муниципаль хокукый актларда төрле төшенчәләренә бер термин яки бер төшенчә төрле терминнар белән билгеләү рәхсәт ителми, әгәр бу муниципаль хокукый актта махсус билгеләнмәсә. Муниципаль хокукый актлардагы сүзләр һәм әйтемләр аларны төгәл аңлауны һәм федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында кулланыла торган терминология белән бердәмлекне тәмин итә торган мәгънәдә кулланыла.

4.6. Муниципаль хокукый актта, мөмкин булмаса яки аны аңлау авыр булса, анда кулланылган юридик, техник һәм башка махсус терминнарны билгеләү бирелергә мөмкин.

4.7. Муниципаль хокукый актларда чит ил терминнарын һәм сүзтезмәләрен куллану, Әгәр дә бер үк мәгънәгә ия рус терминнары һәм әйтемләр яки чит ил терминнары булмаганда рус телендә гомуми кулланышта булган очракта рәхсәт ителә.

4.8. Таблицалар, графиклар, схемалар, сызымнар, рәсемнәр, карточкалар һ.б. муниципаль хокукый актның аерылгысыз өлеше булып тора, кагыйдә буларак, аңа кушымталар рәвешендә рәсмиләштерелә.

4.9. Муниципаль хокукый актның (ул раслаган документ) структурасы хокукый жайга салу темасының логик үсешен тәмин итәргә, гомуми нигезләмәләрдән конкрет нигезләмәләргә күчүнә тәмин итәргә тиеш.

4.10. Муниципаль хокукый акт һәм ул раслаган документ (кушымта) мәжбүри рәвештә атамага ия.

Муниципаль хокукый актның исеме (ул раслаган документ) аның эчтәлегә турында гомуми күзаллау бирергә, хокукый жайга салу предметын төгәл чагылдырырга тиеш.

4.11. Преамбуланың муниципаль норматив хокукый актларында карар гыйбарәсе белән тәмамлана («карар (а)», «карар бирәм», «боерык бирәм»).

Преамбулага норматив характердагы нигезләмәләрне кертү рәхсәт ителми. Преамбула абзацлардан торырга мөмкин.

4.12. Муниципаль хокукый актның (ул раслаган документның) төп структур элементы булып Гарәп циффры белән нокталы саналган һәм исеме булмаган пункт тора. Муниципаль хокукый акт пункттында бер яки берничә норматив, яки индивидуаль күрсәтмәләр бар.

4.13. Муниципаль хокукый актларның (алар тарафыннан расланган документларның) күләме буенча тыгыз эчтәлекле пунктлар бүлекләргә берләшә ала, кирәкле очракларда башлыklar бүлекләргә берләшә ала.

Бүлекләр " баш " сүзә белән билгеләнә, нокта белән гарәп саннары белән саналалар һәм исеме бар. Бүлекләр "бүлек" сүзә белән билгеләнә, нокта белән Рим саннары белән саналалар һәм исеме бар.

Муниципаль хокукый актларда (алар тарафыннан расланган документларда) пунктлар барлык хокукый акт (документ) чикләрендә аша нумерациягә ия булырга тиеш.

Пункт саннар белән күрсәтелмәгән абзацлардан торырга мөмкин, ләкин аларның номерлары. Санау пунктны күрсәтүче саннан башланган абзацтан алып барыла.

Пунктта күрсәтелгән исемлек гарәп саннары белән саналган пунктчалар белән, берәмлектән башлап, уңнан түгәрәк кашык яки уңнан ябык түгәрәк кашае белән рус алфавиты хәрефләре белән билгеләнә.

4.14. Муниципаль хокукый актта түбәндәге мәжбүри реквизитлар бар:

1) гербның, эмблеманың, башка символның (муниципаль берәмлектә булса) сурәте хокукый актның төп нөсхәсендә, ул үзәк буенча хокукый акт төрен билгеләү өстендә урнашкан;

2) хокукый актны кабул иткән жирле үзидарә органының (вазыйфаи затының) тулы исеме;

3) хокукый акт төренәң исеме;

4) хокукый жайга салу предметын кыскача чагылдыручы хокукый актның исеме (исеме) ;

4) кабул итү датасы (имзалау);

5) теркәлү номеры;

6) хокукый акт кабул итү урыны;

7) вазыйфасының тулы атамасын, аның шәхси имзасын (хокукый актның төп нөсхәсендә генә), аның фамилиясен һәм инициалларын үз эченә алган тиешле хокукый актқа кул куярга вәкаләтле зат имзасы.

4.15. Һәр төрнең муниципаль хокукый актларын санау, аларны кабул итү көненән чыгып, ел чикләрендә алып барыла.

4.16. Норматив хокукый акт пунктларында аның башка пунктларына яки пунктның башка структур элементларына, шулай ук гамәлдәге башка норматив хокукый актларга сылтамалар, аларның аерым нигезләмәләре норматив нигезләмәләреннән үзара бәйләнешен күрсәтергә яки аларны кабатламаска кирәк булган очракларда кулланыла.

Шул ук вакытта дәүләт хакимияте органнарының жирле үзидарә органнарына карата хокукларын һәм бурычларын жайга сала торган башка закон актлары нормаларын кертү рөхсәт ителми.

V кисәге.

МУНИЦИПАЛЬ ХОКУКЫЙ АКТЛАРНЫҢ ЮРИДИК КӨЧЕ

5.1. Муниципаль хокукый актлар, Россия Федерациясе Салым кодексы нигезендә үз көченә керә торган салымнар һәм жыемнар турында жирле үзидарә вәкиллеке органнарының норматив хокукый актларыннан, шулай ук кеше һәм граждан хокукларына, ирекләренә һәм бурычларына кагыла торган муниципаль хокукый актлардан һәм муниципаль хокукый актлардан тыш, муниципаль берәмлек уставында билгеләнгән тәртиптә үз көченә керә.үз көченә керү закон белән билгеләнгән.

5.2. Муниципаль хокукый актларны бастырып чыгару (халыкка игълан итү) федераль закон белән чикләнгән белешмәләренә үз эченә алган муниципаль хокукый актлардан яки аларның аерым нигезләмәләреннән тыш, гражданныр белән танышу мөмкинлеген тәмин итәргә тиеш.

5.3. Муниципаль норматив хокукый актның рәсми басмасы булып аның тулы текстын муниципаль берәмлек уставы һәм (яисә) жирле үзидарә органының (вазыйфаи затының) хокукый акты белән билгеләнгән басма вакытлы матбугатта беренче тапкыр бастырып чыгару санала. Әлеге басманың исеме муниципаль берәмлек халкына житкерелә.

Муниципаль норматив хокукый актны өләшләр буенча бастырып чыгарган очракта, ул текстның соңгы өлешен бастырып чыгарган көннән үз көченә керә.

Муниципаль норматив хокукый актларны рәсми бастырып чыгарганда аларның рәсми реквизитлары күрсәтелә.

Муниципаль норматив хокукый актларны рәсми бастырып чыгару (халыкка игълан итү) булып тормый, әгәр алар тулысынча басылып чыкмаса яки бәян ителмәсә, шулай ук рәсми сайтта бастырылмаса.

5.4. Муниципаль норматив хокукый жирлекнең рәсми басмасы булып аның тулы текстын Татарстан Республикасы хокукый мәгълүматының рәсми сайтында беренче тапкыр бастырып чыгару санала <http://pravo.tatarstan.ru/> Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районының рәсми басмасы булып тора.

5.5. Муниципаль норматив булмаган хокукый актлар, әгәр муниципаль норматив булмаган хокукый актта башкасы күрсәтелмәгән булса, муниципаль берәмлек уставы нигезендә үз көченә керә.

5.6. Муниципаль хокукый актны рәсми бастырып чыгарганда муниципаль хокукый актның төп нөсхәсе белән чагыштырганда хаталар, хаталар, хаталар, башка төгәлсезлекләр жибәрелгән очракта, муниципаль хокукый актны кабул иткән органның төгәлсезлекне төзәтү турында рәсми хәбәре һәм тиешле нигезләмәләрнең чын редакциясе бастырыла.

5.7. Муниципаль хокукый актларның төп нөсхәләрендә хаталарны, хаталарны һәм башка төгәлсезлекләргә төзәтү бары тик төгәлсезлекләр булган муниципаль хокукый актка тиешле үзгәрешләр кертү һәм алга таба кертелгән үзгәрешләргә рәсми бастырып чыгару юлы белән генә гамәлгә ашырыла.

5.8. Муниципаль норматив хокукый актлар югары юридик көчкә ия булган актлар өстенлеге принцибы нигезендә эшли.

Муниципаль норматив хокукый актлар арасында коллизия булган очракта хокук мөнәсәбәтләре субъектлары югары юридик көчкә ия булган акт нормасына таянырга тиеш.

Тигез юридик көчкә ия булган муниципаль норматив хокукый актлар арасында коллизия булган очракта, соңрак кабул ителгән акт нигезләмәләргә гамәлдә.

5.9. Актның вакытлыча гамәлдә булу вакыты бөтен муниципаль акт өчен генә билгеләнергә мөмкин. Бу очракта бу муниципаль актның нинди вакытка тәэсир итүен күрсәтәләр.

Билгеләнгән срок чыкканчы, муниципаль актны чыгарган орган аның гамәлдә булуын яңа срокка озайтуды яки аңа срогы чикләнмәгән характер бирү турында Карар кабул итә ала.

5.10. Муниципаль хокукый акт үз көченә керткән вакыттан башлана һәм үз көчен югалткан вакытта туктатыла.

5.11. Муниципаль норматив хокукый акт, әгәр актта башкасы каралмаган булса, срогы чикләнми.

Муниципаль норматив булмаган хокукый акт анда күрсәтелгән срок эчендә яки аларда булган күрсәтмәләргә үтү срогы дәвамында эшли.

5.12. Муниципаль хокукый акт яки аның аерым нигезләмәләре очракларда үз көчен югалта:

- 1) гамәлдә булу вакыты;
- 2) үз көчен югалткан аны кабул иткән орган яки бастырган вазыйфаи зат дип тану.

5.13. Муниципаль хокукый актларның гамәлдә булуы муниципаль хокукый актта башкасы билгеләнмәгән булса, муниципаль берәмлекнең бөтен территориясенә кагыла.

Муниципаль хокукый актларның гамәлдә булуы жирлек территориясендә булган барлык юридик һәм физик затларга кагыла, әгәр муниципаль хокукый актта башкача билгеләнмәгән булса.

5.14. Муниципаль хокукый акт үз көченә кергәнчә барлыкка килгән мөнәсәбәтләргә кагылмый (кире көчкә ия түгел), ул актың үз көченә кергәнчә барлыкка килгән мөнәсәбәтләргә кагыла.

Муниципаль хокукый актка кире көч бирү гражданның хокукларын кысрыкларга тиеш түгел.

5.15. Муниципаль хокукый актлар жирле үзидарә органнары һәм тиешле муниципаль хокукый акты кабул иткән (чыгарган) жирле үзидарә органнары тарафыннан туктатылырга мөмкин, ә жирле үзидарә органнарының федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны жайга салучы өлешендә - Россия Федерациясе дәүләт хакимиятенә вәкаләтле органы тарафыннан һәм Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенә вәкаләтле органы тарафыннан.

Муниципаль норматив хокукый актлар суд тарафыннан федераль законнарда каралган тәртиптә гамәлдә түгел дип танылырга мөмкин.

5.16. Муниципаль норматив хокукый актлар, кирәклегә юкка чыкса һәм алар әле үз көченә кермәсә, юкка чыгарылырга мөмкин.

5.17. Муниципаль хокукый акты (аның аерым өлешен) юкка чыгару (үз көчен югалткан дип тану) тигез юридик көчнә муниципаль хокукый акты тарафыннан башкарыла.

5.18. Нинди дә булса төп муниципаль хокукый акт үз көчен югалткан дип таныла торган муниципаль хокукый актта шулай ук төп актка хронологик тәртиптә үзгәрешләр кертү турында барлык муниципаль хокукый актлар да үз көчләрен югалткан дип таныла. Кирәк булса, муниципаль хокукый актың аерым структур элементлары үз көчләрен югалткан дип танылырга мөмкин.

5.19. Муниципаль норматив хокукый акты рәсми билгеләүдән тыш (актың төре; Акты кабул иткән орган яисә вазыйфаи зат; актың датасы, номеры һәм исеме) юкка чыгарганда аның рәсми басылып чыгу чыганагы, шулай ук муниципаль норматив хокукый актың аңа үзгәрешләр кертелгән рәсми басылу чыганагы турында белешмәләр күрсәтелә.

5.20. Муниципаль хокукый актка (документка) үзгәртелә торган муниципаль хокукый акт (документ) кабул ителгән (расланган) шул ук төрдәге муниципаль хокукый акт кертелә.

5.21. Жирле үзидарәнә вәкилләкә органын үзгәртеп кору (бетерү) яисә үзгәртеп кору очрагында әлегә орган тарафыннан кабул ителгән муниципаль хокукый актларның гамәлдә булуын үзгәртү, туктатып тору һәм туктату турындагы мәсьәләләр аның варисы яки югары орган йә жирле үзидарәнә вәкилләкә органын бетерү яки үзгәртеп кору турында Карар кабул иткән орган тарафыннан хәл ителә.

5.22. Әгәр муниципаль хокукый актка үзгәрешләр аның структур элементы акты текстыннан төшереп калдыруны күздә тотып икән, төшереп калдырылган текст структур элемент төре һәм үзгәреш кертелгән хокукый актың тулы исеме, датасы һәм номеры күрсәтелгән «төшереп калдырылган

(чыгарылган)» сүзлөрө белән алмаштырыла. Шул ук вакытта текстның структур элементларын билгеләүче номерлар яки хәрефләр саклана.

5.23. Яңа кабул ителгән законнарға каршы килә торган муниципаль хокукый актлар йә яңа кабул ителгән (чыгарылган) муниципаль хокукый акт белән, йә аларга тулысынча үзләштерелгән, тиешле актны кабул итү юлы белән үз көчлөрөн югалткан дип таныла.

5.24. Яңа муниципаль хокукый актны кабул иткәндә (бастырып чыгарганда) башка муниципаль хокукый актларга үзгәрешләр кертү яки муниципаль хокукый актларның үз көчлөрөн югалтуын тану кирәк булса, яңа хокукый акт проекты белән бер үк вакытта тиешле тәкъдимнәр кертелә.

5.25. Элегрәк кабул ителгән (бастырып чыгарылган) муниципаль хокукый акт белән тулыландырылган яңа пунктларга, күрсәтелгән пунктлар текст уртасына урнаштырылган очракта, алдагы пунктлар саннарыннан торган һәм беренчесеннән башлап өстәмә тәртип номерлары ноктасы аша өстәлгән номерлардан торган номерлар бирелә.

Бу пунктлар текст ахырында урнаштырылган очракта, аларга соңгы пункт номеры артыннан килгән номерлар бирелә.

Пунктка яңа пунктлар кертелгәндә, пункттан төшереп калдырылганда пунктларның элеккеге номерларын үзгәртү рөхсәт ителми.

5.26. Муниципаль хокукый актка берничә тапкыр кертелгән булса, бу аны куллануда кыенлыklar тудыра, алга таба хокукый жайга салуның элеккеге предметы булган яңа муниципаль хокукый актны кабул итү белән аны үз көчөн югалткан дип танырга кирәк.

5.27. Үзгәрешләр һәрвакыт төп муниципаль хокукый актка гына кертелә. Муниципаль хокукый актка үзгәрешләр кертү юлы белән төп муниципаль хокукый актка үзгәрешләр кертәргә ярамый.

5.28. Гамәлдә булу срогы чыккан муниципаль хокукый актлар, муниципаль хокукый актны кабул итмичә, аларның үз көчлөрөн югалтуын тану турында юридик көчөн югалта.

VI КИСӘК.

МУНИЦИПАЛЬ АҢЛАТМА НОРМАТИВ ХОКУКЫЙ АКТ

6.1. Муниципаль норматив хокукый актның рәсми аңлатмасы аның мәгънәсен үзгәртәргә тиеш түгел. Рәсми аңлатма актлары белән яңа хокук нормаларын билгеләү рөхсәт ителми.

6.2. Муниципаль норматив хокукый актларга рәсми рәвештә аңлатма бирү жирле үзидарә органнары яисә норматив хокукый актларны кабул иткән (нәшер иткән) жирле үзидарә вазыйфаи затлары тарафыннан шул ук формада гамәлгә ашырыла, анда аңлатып бирелә торган норматив хокукый актлар кабул ителә.

6.3. Рәсми аңлатма актлары мөстәкыйль әһәмияткә ия түгел һәм алар аңлатып бирә торган муниципаль норматив хокукый актлар белән бергә генә кулланыла. Аңлатыла торган муниципаль норматив хокукый актларны үзгәртү яки кире кагу-тиешле рәсми аңлатма актларын юкка чыгару дигән сүз.

6.3. Муниципаль норматив хокукый актларга аңлатма бирү хокук чыгару инициативасы субъектлары соравы буенча, шулай ук аларны чыгарган (кабул иткән) орган (вазыйфай зат) инициативасы буенча гамәлгә ашырылырга мөмкин.

6.4. Муниципаль норматив хокукый актны рәсми аңлату тәртибе, әлеге Нигезләмә нормаларын исәпкә алып, жирле үзидарәнең вәкиллекле органы тарафыннан кабул ителә торган хокукый акт белән билгеләнә.

6.5. Рәсми аңлату хокукына ия булмаган оешмалар һәм затлар бирә торган муниципаль норматив хокукый актка аңлатма бирү юридик көчкә ия түгел.